

6. Jane Austen Emma [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.literaturepage.com/read/emma.html>
7. Jane Austen Pride and prejudice [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.literaturepage.com/read/prideandprejudice.html>
8. Jane Austen Sense and sensibility [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.literaturepage.com/read/senseandsensibility.html>
9. The Woodhouse family history [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.your-family-history.com/w/woodhouse-family-history.php>

УДК 811.347.78.034

**Горгуль О. О., д. філол. н., проф. Шепель Ю. О.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
Україна**

**ВИДИ І ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
ТА ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ МОДИФІКАЦІЙ
У ТВОРІ «ЗЛОЧИН І КАРА»**

**Горгуль О. О., д. филол. н., проф. Шепель Ю. А.
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара,
Украина**

**ВИДЫ И ФУНКЦИИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ
И ИХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ МОДИФИКАЦИЙ
В ПРОИЗВЕДЕНИИ «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»**

**Horhul' O.O., Doctor of Science (Philology), professor Shepel Yu.A.
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Ukraine
TYPES AND FUNCTIONS OF PHRASEOLOGICAL UNITS
AND THEIR TRANSFORMATION MODIFICATIONS
IN THE NOVEL «CRIME AND PUNISHMENT»**

Дослідження присвячене вивченню структурно-граматичних і функціонально-стилістичних особливостей фразеологічних одиниць у романі Ф. М. Достоевського «Злочин і кара», аналізу їх художніх функцій і трансформації фразеологізмів у англomовному художньому контексті.

Художній потенціал, філософські і психологічні проникнення, як в сутність людської особистості, так і у глибину суспільно-історичних подій, відображення національних традицій, культури і цивілізації Росії – все це висуває роман «Злочин і кара» у перші ряди світової класики. Проблеми добра і зла, сильної особистості і дріб'язкової, злочину і кари, що порушені Ф. М. Достоевським, – це вічні питання, які ставить перед людиною життя.

У статті висвітлюються питання семантико-стилістичної й лексико-граматичної характеристики фразеологічних одиниць у творі «Злочин і кара». Проаналізовано трансформації фразеологічних одиниць у романі «Злочин і кара».

Ключові слова: фразеологізм, трансформація, переклад, семантика, стилістика, компонентний склад, структура.

Исследование посвящено изучению структурно-грамматических и функционально-стилистических особенностей фразеологических единиц в романе Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание», анализу их художественных функций и трансформации фразеологизмов в англоязычном художественном контексте.

Художественный потенциал, философские и психологические проникновения, как в сущность человеческой личности, так и в глубину общественно-исторических событий, отображения национальных традиций, культуры и цивилизации России – все это выдвигает роман «Преступление и наказание» в первые ряды мировой классики. Проблемы добра и зла, сильной личности и мелочной, преступления и наказания, поднятые Ф. М. Достоевским, – это вечные вопросы, которые ставит перед человеком жизнь.

В статье освещаются вопросы семантико-стилистической и лексико-грамматической характеристики фразеологических единиц в произведении «Преступление и наказание». Проанализированы трансформации фразеологических единиц в романе «Преступление и наказание».

Ключевые слова: фразеологизм, трансформация, перевод, семантика, стилістика, компонентный состав, структура.

The paper studies the structural, functional, grammatical and stylistic features of the phraseological units in the novel «Crime and Punishment» by Fyodor Dostoyevsky, the analysis of their functions and artistic transformation of phraseology in the English artistic context.

Artistic potential, philosophical and psychological penetration, as the essence of the human person, and in the depth of the social and historical events, display of national traditions, culture and civilization of Russia – all of this raises the novel «Crime and Punishment» in the front ranks of the world classics. The problem of good and evil, a strong personality and petty, crime and punishment, raised Dostoyevsky – is eternal questions posed by man lives.

The article highlights the issues of semantic-stylistic and lexical and grammatical features of phraseological units in the product of «Crime and Punishment». Analyzed the transformation of phraseological units in the novel «Crime and Punishment».

Keywords: idiom, transformation, translation, semantics, stylistics, component composition, structure.

Фразеологічний фонд роману Ф. М. Достоевського «Злочин і кара» є виключно багатим та різноманітним у семантико-стилістичному і лексико-граматичному відношенні. Тож у даній статті ми ставимо перед собою за мету описати функції, що реалізуються фразеологізмами у художньому тексті та виявити особливості вживання й функціонування трансформованих фразеологічних одиниць.

Об'єктом дослідження стали фразеологізми та їх трансформації у романі «Злочин і кара».

Предметом дослідження слугує текст роману Ф. М. Достоевського «Злочин і кара» у російському варіанті та два тексти роману, перекладені англійською мовою Констансою Гарнет та Річардом Певеаром і Ларисою Волохонською.

Основним джерелом фразеології у романі Ф. М. Достоевського слугують звороти розмовно-побутового характеру, що характеризують мовлення героїв і автора, тим самим збагачуючи мову роману. Їх наявність легко пояснюється: у творі багато персонажів із середовища бідняків. Розмовні фразеологізми не тільки виражають приналежність до розмовного стилю, але й надають мові жартівливого, схвального, іронічного забарвлення, наприклад: *«наставляти кишеню»*, *«впитися очима»*, *«як на долоні»*, *«дати маху»*, *«стрімголов»*. Народно-розмовна фразеологія виконує характерологічну та впливову функцію.

Другим за кількістю шаром є загальноживані стилістично нейтральні фразеологічні звороти. Вони створюють у тексті роману образність, красу і виразність мови: *«з першого погляду»*, *«туди й сюди»*, *«дати слово»*. Такі фразеологізми слугують для констатації, підсилення, конкретизації основної інформації.

Слід також відмітити фразеологізми абстрактного і філософського складу, що носять книжковий характер. Це мова автора, таких персонажів як Раскольніков, Порфірій Петрович, Лужин, Разуміхін. Наприклад: *«кидати камінь»*, *«камінь спотикання»*, *«хліб насущний»*, *«падати ниць»*, *«випити гірку чашу»*.

Поряд з книжковими стоять фразеологізми, характерні для офіційно-ділової сфери вжитку: *«явка з повинною»*, *«давати звіт»*, *«переступати закон»*, *«цілком у формі»*.

Особливо необхідно відмітити фразеологізми релігійно-містичного характеру, як-от *«що Бог дав»*, *«заради Бога»*, *«їй же Богу»*, а також прислів'я, що пов'язані з біблійними легендами: *«не плюй у криницю»*, *«вода м'яка, а камінь згложе»*, *«співати Лазаря»*.

У лексико-граматичному відношенні фразеологія письменника представлена усіма типами фразеологічних одиниць, що виділяються на основі єдності значення, набору парадигматичних форм і синтаксичних функцій.

Велику групу складають іменні фразеологізми, в яких головним граматичним елементом є іменник: *«хліб-сіль»*, *«права рука»*, *«пуп землі»*, *«муки сумління»*. У реченні виступають в ролі підмета або додатка.

Найчисленнішу групу в тексті роману представляють дієслівні фразеологічні звороти. Лексико-граматична характеристика дієслівних фразеологізмів визначає їх синтаксичну функцію в реченні. Вони виступають у ролі присудка або додатка. Наприклад: *«осягти оком»*, *«глузд за розум завертає»*, *«наставляти кишеню»*, *«клеїти дурня»*. У числі дієслівних фразеологізмів вирізняється низка фразеологічних зворотів, характерною особливістю яких є одночасне поєднання переносного і прямого значення. Тобто, вони можуть означати жести, міміку, рухи тіла людини. Наприклад: *«глядіти на все око»*, *«чужий хліб їсти»*, *«не промовити слова»*, *«із шкіри пнутися»*, *«вірити першому-ліпшому»*.

Ад'єктивні фразеологічні звороти виступають у реченні в ролі означень. В якості граматичного маркера видаються прикметники та іменники. Наприклад: *«щонайперше»*, *«від світа дурень»*, *«не мати змогу»*, *«перший крок»*.

Компонентний склад адвербіальних фразеологічних зворотів може бути різним. Це прикметники, іменники, прислівники. У реченні адвербіальні фразеологічні звороти виконують функцію обставини, наприклад: *«на всю горлянку»*, *«одне слово»*, *«як кіт з мишкою»*, *«з кутка в куток ходити»*. Серед адвербіальних фразеологізмів вирізняється група одиниць, утворених за допомогою порівняльного сполучника *як*: *«як громом в нього вдарило»*, *«усе йде як помащене»*, *«як уві сні»*.

У тексті роману ужиті вигуківі фразеологізми, які слугують для вираження почуттів, емоцій і тому є характерними для розмовної мови персонажів. Вони виражають переважно емоції негативного характеру,

як-от обурення, докір, досаду. У реченні виконують функцію експресивно-посилювальних елементів, а іноді займають позицію відносно самотійного вислову. До вигуківих фразеологізмів відносяться наступні: «*чорт його бери*», «*Бог його знає*», «*хай йому грець*».

Отже найбільшу групу фразеологізмів у романі складають дієслівні та вигуківі фразеологізми, а найменш численну – ад'єктивні, що виконують функцію означень. Це пов'язано з особливостями поліфонічного устрою роману «Злочин і кара», коли автор не дає прямих характеристик своїм героям, не висловлює свого відношення до них. Авторська мова є багатою на дієслівні фразеологізми з метою опису дій і стану героїв роману. Вигуківі фразеологізми супроводжують емоційну мову.

Мова письменника має у своїй основі загальнонародну основу та є його індивідуальним різновидом. Якщо для характеристики фразеології загальнонародної мови являється важливим максимальний і точний опис фразеологічних одиниць, то для характеристики фразеологізмів у художньому тексті найбільш важливим є те, що саме письменник обирає і як він використовує цей матеріал. Своєрідність індивідуально-авторського вживання письменником фразеологізмів як одного з найважливіших художньо-образотворчих засобів полягає у відборі фразеологічних одиниць з загальнонародного фонду, у їх модифікації, а також у своєрідному включенні в контекст.

Фразеологічний матеріал відрізняється своєю експресивністю, але через часте вживання починає стиратись образна виразність звороту. Письменник проявляє фразеологічне новаторство, за допомогою мовних прийомів намагається оживити та оновити фразеологізм. При цьому відбувається порушення традиції вживання стійкого звороту, фразеологізм піддається різним трансформаціям. Трансформація представляє собою живе явище, що виникає не тільки у художньому тексті, а й у повсякденному спілкуванні людей.

М. М. Шанський у своїй роботі «Фразеологія сучасної російської мови» виділяє такі прийоми трансформацій фразеологічних зворотів:

1) наповнення фразеологічного звороту новим змістом при збереженні його лексико-граматичної цілісності;

2) оновлення лексико-граматичної сторони фразеологічного звороту при збереженні його значення і структури (заміна компонента синонімом, розширення його складу);

3) утворення індивідуально-авторських фразеологізмів при зміні їх граматичних властивостей і значення;

4) вживання фразеологізму як стійкого звороту і як вільного словосполучення;

5) використання фразеологічного звороту поряд з одним із утворюючих його слів, коли воно вільне [2, с.151].

Найбільший інтерес представляють індивідуально-авторські трансформації, адже саме вони позначають особливості творчого стилю письменника. При аналізі перетворених фразеологізмів, стилістичний критерій значущості трансформованого звороту висувається на передній план. Це означає, що при описі трансформованих фразеологічних зворотів важливою виявляється частота вживання прийомів, семантична насиченість і змістова ємність модифікованих фразеологізмів, їх зв'язок із ідейно-художнім задумом твору.

Наведемо перелік прийомів індивідуально-авторських трансформацій фразеологізмів у тексті роману «Злочин і кара»:

- 1) зміна семантики зворотів;
- 2) розширення і скорочення лексичного складу фразеологізму;
- 3) зміна граматичної структури фразеологічного звороту;
- 4) буквалізація значення;
- 5) заміна компонента фразеологізму.

Трансформовані звороти можуть слугувати засобом мовної характеристики персонажів, а також засобом вираження іронії. Крім того, вони допомагають створити композиційну єдність тексту і його фрагментів. Трансформації привносять нові відтінки значень у семантику звороту і під-

силують експресію фразеологічного звороту, змінюючи внутрішній образ фразеологізму [2, с. 72].

Звернення до тексту перекладу роману розширює межі методології дослідження фразеологічного матеріалу в художньому тексті, доповнює уявлення про різноманітність художніх функцій фразеологізмів. Це є фактичним підтвердженням важливості правильного сприйняття тексту.

Перекладом називають процес і результат створення на основі початкового тексту рівноцінного йому у комунікативному відношенні тексту іншою мовою. Тому завданням перекладу є точне відтворення оригіналу: збереження смислу та стилю, національного колориту, специфічних реалій оригіналу.

Еквівалентність нового тексту по відношенню до оригіналу забезпечується за виконання трьох основних вимог:

1) текст перекладу повинен у можливо повному обсязі передавати зміст оригіналу, що означає неприпустимість вільного опущення або додавання інформації;

2) текст перекладу повинен відповідати нормам мови перекладу, бо їх порушення призводить до неправильного сприйняття інформації;

3) текст перекладу повинен бути співзвісний з оригіналом за своїм обсягом, що забезпечує подібність стилістичного ефекту.

Переклад фразеологічних одиниць є дуже важливим і необхідним, адже фразеологізми реалізують у художньому тексті авторську думку. Однак питання перекладу фразеології недостатньо розроблене у теорії перекладу. Труднощі тут пов'язані з особливостями семантики, стилістичного забарвлення, образності художніх зворотів. Часто-густо зміст фразеологізмів передається ціною руйнування стилістичних особливостей звороту, тому одним з найактуальніших завдань є пошук повноцінних еквівалентів. Але необхідно не лише передати зміст звороту, але й донести образ фразеологічного звороту.

О. Кунін, С. Флорін та С. Влахов виділяють дві основні групи способів перекладу фразеологічних одиниць:

1) переклад за допомогою фразеологічного еквіваленту. Під еквівалентом розуміється перекладений фразеологізм, що цілком відповідає фразеологічному значенню оригіналу, побудований на такому самому образі, має однакову структуру, стилістичне та емоційно-експресивне забарвлення;

2) переклад за допомогою фразеологічного аналога (вибіркового еквівалента). Під фразеологічним аналогом розуміється зворот, що має таке саме фразеологічне значення, однакову форму і забарвлення, але побудований на іншому образі та є іншим за структурою й граматичним оформленням [1, с. 183].

Ці методи відносяться до фразеологічних способів перекладу. Нефразеологічні способи:

1) калькування – дослівна передача фразеологізму із збереженням його предметно – понятійного значення і образної основи, якщо у мові перекладу не існує аналогу фразеологічного звороту;

2) описовий переклад – пояснення фразеологізму за допомогою одного слова або вільного словосполучення з повною втратою образності фразеологічної одиниці.

Проблема адекватного сприйняття російських фразеологізмів при читанні роману «Злочин і кара» іноземцями стикається з проблемою перекладу усього роману англійською мовою, зокрема з питанням перекладу фразеологічного матеріалу. Ми вважаємо за необхідне на конкретному прикладі дослідити це питання, адже при точному аналізі перекладу спостерігається хибне розуміння стійких словосполучень, а звідси неточний переклад, викривлення контексту.

Метод зіставлення російських фразеологізмів у художньому тексті з їх аналогами у перекладі англійською мовою забезпечує розуміння функції фразеологізмів, яку вони виконують у тексті роману.

«То есть, сесть за чужую **хлеб-соль** и тут же наплевать на нее, равномерно и на тех, которые вас пригласили. Так, что ли?» [4, с. 190].

Р. Певеар, Л. Волохонська: «*You mean, to sit at **someone else's table** and immediately spit upon it, as well as upon those who invited you. Is that it?*» [6, с. 245].

К. Гарнетт: «*Then you would sit down at **another man's table** and insult it and those who invited you. Eh?*» [5, с. 370].

У даному мікроконтексті фразеологізм «хліб та сіль» означає вид традиційного частування, що подають гостям за столом. Перекладачі використали описовий спосіб для передачі смислу даного виразу, адже у англійській мові немає еквівалента.

«...А то вы, пожалуй, и **Бог знает** что подумаете» [4, с. 193].

Р. Певеар, Л. Волохонська: «*Otherwise you might think **God knows what***» [6, с. 248].

К. Гарнетт: «*For **there's no knowing** what you might imagine*» [5, с. 374].

У даному прикладі Р. Певеар і Л. Волохонська знайшли повний еквівалент, а К. Гарнетт використала описовий спосіб, але загальний смисл фразеологізму не загубився.

«По-почему... вы знаете? – прошептал он, едва **переводя дыхание**.» [4, с. 227].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*How d-do you...know?*» *he whispered, **scarcely breathing***» [6, с. 289].

К. Гарнетт: «*How do you know?, he whispered, **hardly able to breathe***» [5, с. 437].

Так як у словарній системі англійської мови не існує еквіваленту до даного фразеологізму, перекладачі використали вільні словосполучення для опису стійкого звороту.

«Так только зашел обругаться, – заключил он, вставая, – **душу ответи**, а я знаю, что мне теперь делать!» [4, с. 229].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*I've just come to swear at you,*» *he concluded, getting up, «**to vent my feelings**, and now I know what to do!*» [6, с. 294].

К. Гарнетт: «*So I've simply come to swear at you», he finished, getting up, «to relieve my mind. And I know what to do know»* [5, с. 443].

Перекладачі використали спосіб підбору аналога, тобто знайшли частковий еквівалент, адже у «Великому англо-російському фразеологічному словнику» О. В. Куніна є фразеологізм «*to relieve one's feelings*», що повністю співпадає з оригіналом.

«*Ведь страдать пойдём, вместе и крест понесём!*» [4, с. 219].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*We'll go to suffer together, and we'll bear the cross together!*» [6, с. 281].

К. Гарнетт: «*We'll go to suffer together, and together we'll bear our cross!*» [5, с. 423].

У англійській мові існує повний еквівалент для фразеологізму «*нести свій хрест*» (переживати труднощі).

«*Я над вашими секретами ломаю головы не намерен*» [4, с. 229].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*I have no intention of breaking my head over your secrets*» [6, с. 294].

К. Гарнетт: «*I don't intend to worry my brains over your secrets*» [5, с. 443].

Якщо звернутися до «Великого англо-російського фразеологічного словника» О. В. Куніна, то фразеологізм «*ломати голову*» перекладається «*to addle one's brain*». Перекладачі використали аналоговий метод для передачі смислу даного фразеологічного звороту.

«*Мы пошли дальше в своих убеждениях*» [4, с. 192].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*We've gone further in our convictions*» [6, с. 246].

К. Гарнетт: «*We've gone further in our convictions*» [5, с. 372].

Подібного фразеологізму у англійській мові немає, тому перекладачі використали спосіб калькування, щоб точніше перекласти стійке словосполучення.

«Когда же **рога ставятся открыто**, как в гражданском браке...» [4, с. 196].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*But when the **horns are given openly**, as in a civil marriage...*» [6, с. 251].

К. Гарнетт: «*When the **deception is open**, as in a free marriage...*» [5, с. 379].

К. Гарнетт у своєму тексті перекладу використовує замість фразеологізму «*give sbd horns*» («наставляти комусь рога») слово «зрада», користуючись описовим методом.

«*Это я в этот последний месяц выучился болтать, лежа по целым суткам в углу и думая... о царе Горохе*» [4, с. 5].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*I've learned to babble over this past month, lying in a corner day in and day out, thinking about... **cuckooland***» [6, с. 11].

К. Гарнетт: «*I've learned to chatter this last month, lying for days together in my den thinking... of **Jack the Giant-killer***» [5, с. 7].

Перекладачі використали аналоговий спосіб, замінивши фразеологізми неповними еквівалентами.

«*Черный змей ужаленного самолюбия всю ночь **сосал его сердце***» [4, с. 187].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*The black serpent of stung vanity had **sucked all night at his heart***» [6, с. 241].

К. Гарнетт: «*The black snake of wounded vanity had been **gnawing at his heart** all night.*» [5, с. 364]

У даному прикладі використано спосіб калькування, адже серед англійських фразеологізмів не існує еквівалента.

«*Ну, так зачем же... как же вы сказали: чтоб ограбить, а сами ничего не взяли? – быстро спросила она, **хватаясь за соломинку***» [4, с. 215].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*Well, then why... how can you say it was for the sake of robbery, if you didn't take anything?*» she said quickly, **grasping at a straw**» [6, с. 275].

К. Гарнетт: «*Then why... why you said you did it to rob, but you took nothing? she asked quickly, **catching at a straw***» [5, с. 414].

У даному мікроконтексті фразеологізм переклали аналоговим способом, використавши частину прислів'я «*a drawing man will catch (grasp) at a straw*».

«*Там у нас Катерина Ивановна с ума сошла, – отрезал он вдруг Соне, бросив Раскольникова*» [4, с. 220].

Р. Певеар і Л. Волохонська: «*«Katerina Ivanovna **has gone out of her mind** there at our place,» he suddenly said abruptly to Sonya, abandoning Raskolnikov*» [6, с. 281].

К. Гарнетт: «*«Katerina Ivanovna **has gone out of her mind**», he blurted out suddenly, turning from Raskolnikov to Sonya*» [5, с. 424].

Переклад за допомогою еквіваленту, так як перекладений фразеологізм повністю відповідає значенню оригіналу.

Як показує дослідження, перекладачі зверталися до різних способів перекладу. Нечисленними є випадки, коли фразеологізму оригіналу відповідає повний фразеологічний еквівалент у перекладі. Частими виявилися приклади аналогового перекладу, але, не позираючи на розбіжність внутрішньої форми та структурні відмінності, ці фразеологізми є схожими за семантикою і емоційно-експресивними характеристиками. Такий переклад можна вважати еквівалентним, адже він дає змогу виробити смисл виразу мови оригіналу та не змінити стилістичне забарвлення і задуману автором функцію.

Описовий переклад не наносить шкоди художній адекватності в цілому, але призводить до часткових втрат і часте вживання такого способу зменшує експресивність і метафоричність мови роману. Отже, описовий переклад є тлумаченням фразеологізму із заміною емоційного впливу на предметно-логічну інформацію.

У порівнюваних перекладах зустрічаються приклади калькування. Особливість такого перекладу полягає у тому, що фразеологічний зворот втра-

чає семантичне злиття компонентів і сприймається іноземними читачами як вільне словосполучення, хоча воно має певні ознаки виразності й експресивності.

Отже, при перекладі фразеологічного матеріалу роману Ф. М. Достоєвського англійською мовою виникають певні труднощі, що пов'язані з розбіжністю смислових і стилістичних обсягів фразеологізмів, відсутністю співвідношення національного колориту порівнюваних зворотів. Тексти перекладів не завжди відповідають основним вимогам адекватності перекладу: збереженню смислу, стилю і національної своєрідності оригіналу.

Література:

1. Кунин А. В. О стилистическом контексте во фразеологическом ракурсе / А. В. Кунин // Структура лингвостилистики и ее основные категории: сб. науч. тр. – М. : Наука, 1976. – № 103. – 180 с.
2. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка / Н. М. Шанский. – СПб. : Специальная литература, 1996. – 270 с.
3. Шанский Н.М. Русские национально-маркированные фразеологические обороты / Н. М. Шанский // Русский язык в школе. – 1996. – № 2. – С. 72–76.
4. Достоевский Ф. М. Преступление и наказание (Литературные памятники) / Ф. М. Достоевский. – М. : Наука, 1970. – 836 с.
5. Constance Garnett Crime and Punishment [Електронний ресурс] / Constance Garnett. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.gutenberg.org/files/2554/2554-h/2554-h.html>.
6. Richard Pevear and Larissa Volokhonsky Crime and Punishment [Електронний ресурс] / Richard Pevear and Larissa Volokhonsky. – Режим доступу до ресурсу : <http://el.bookza.org/g/%20Richard%20Pevear>